

**Povodom 1. decembra,
Svjetskog dana borbe protiv AIDS-a**

ŽENA, DJEVOJKA, AIDS/HIV

U Zavodu za javno zdravstvo FBiH, u povodu Svjetskog dana borbe protiv AIDS-a održan je stručni skup na kojem su razmatrani najnoviji pravci razvoja kampanje protiv ove bolesti koja je prema najnovijim, revidiranim podacima SZO, do kraja prošle godine obuhvatila 35,7 miliona oboljelih, među kojima i 2,1 milion djece. Broj

oboljelih žena je, također, u zabrinjavajućem porastu i one čine polovinu od ukupnog broja oboljelih. Rizik za žene je, čak, 2,5 puta veći nego za muškarce, i to ne zbog vlastitog rizičnog ponašanja već zbog rizičnih ponašanja drugih, ponajčešće zbog seksualne prisile, i nemogućnosti zaštite. Osim toga, u svijetu je i danas na djelu surova diskriminacija žena, koje su često lišene obrazovanja, zaposlenja, zdravstvenog odgoja, i izložene raznim fizičkim i psihičkim torturama, nasilju, trgovini i slično. Ovogodišnji Svjetski dan borbe protiv AIDS-a promovirao je upravo žene, a među njima mlade djevojke, kao posebno ugrožene i osjetljive

populacione skupine u čiju zaštitu i prevenciju bi trebale da se usmjere nacionalne kampanje. Uz to, naglašeno je na ovom skupu, poseban naglasak treba dati borbi protiv stigmatizacije i diskriminacije svih oboljelih uz obavezu da se cjelokupna društvena zajednica treba boriti protiv AIDS-a, a ne ljudi koji ga imaju.

Bosna i Hercegovina, prema broju oboljelih (56 slučajeva HIV-a od 1994.g.), spada po kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije i UNAIDS-a u grupu evropskih zemalja sa niskim stupnjem epidemije, i cilj joj je zadržati takvu epidemiološku situaciju i u narednom periodu. Samo prevencija, blagovremena reakcija, adekvatna edukacija i tačna informacija i opća informiranost, kao i koordinacija svih odgovornih subjekata, i vladinih i nevladinih, može doprinijeti ostvarenju navedenog cilja, zaključeno je na tom skupu u čijem su radu učestvovali stručnjaci Zavoda za javno zdravstvo FBiH, direktori i predstavnici kantonalnih zavoda za javno zdravstvo, te predstavnici udruženja mladih i drugih nevladinih organizacija.

Iz priopćenja za tisak Ministarstva zdravstva FBiH

“Federalno ministarstvo zdravstva i Fond solidarnosti na razini Federacije uložili su velike napore i angažirali znatne resurse u posljednjih godinu dana u cilju sprečavanja širenja epidemije. Uvedeno je liječenje po savremenoj metodi HAART terapije, kao efikasna preventivna mjera za razvoj AIDS-a, urađeni protokoli liječenja i dijagnosticiranja, osnažen sistem nadzora stvaranjem efikasne mreže lokalnih koordinatora, izmijenjen obrazac prijave, poboljšana laboratorijska dijagnostika, a u suradnji sa Ministarstvom zdravlja i socijalne politike RS uvedeno i jedinstveno izvještavanje prema vani. Uvođenje u sistem “besplatnog” (za korisnike) povjerljivog (po želji i mogućnost potpuno anonimnog) savjetovanja i testiranja, predstavlja novi kvalitativni i kvantitativni korak u borbi protiv HIV/AIDS-a i još jedan kamen temeljac u ostvarivanju jednog od milenijumskih snova. Ovim BiH ulazi u realizaciju tzv. “druge generacije” nadzora u skladu sa epidemijom niskog rizika.

Savjetovanje i testiranje na HIV će se moći obaviti u svih 10 kantona Federacije BiH”.

DAN ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA-SPRIJEČIMO NASILJE NAD ŽENAMA

U povodu **10. decembra 2004. godine, međunarodnog Dana zaštite ljudskih prava**, Zavod za javno zdravstvo FBiH organizirao je stručni skup na kojem se razmatrao problem nasilja nad ženama, problem koji poprima sve šire i surovije razmjere. Ova sramotna pojava ne poznaje granice, niti geografske niti kulturne ili državne, i cilj je, da Zavod kao inicijator iz zdravstva, sektora, koji se susreće sa posljedicama nasilja okupi predstavnike svih relevantnih struktura iz drugih sektora koji će sagledati mogućnost za sprječavanjem i ublažavanjem posljedica. Krajnji cilj je sprječavanje nasilja nad ženama u svim oblicima, bilo da se radi o spolnom zlostavljanju, bilo o nasilju u kući, na radnom mjestu, trgovini ženama itd.

U radu ovog skupa učestvovali su i ministar Federalnog ministarstva zdravstva, Tomo Lučić, gđa Hajrija Muftić, federalna tužiteljica, te predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova, predstavnici Centra za ljudska prava, te predstavnici drugih Vladinih i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava.

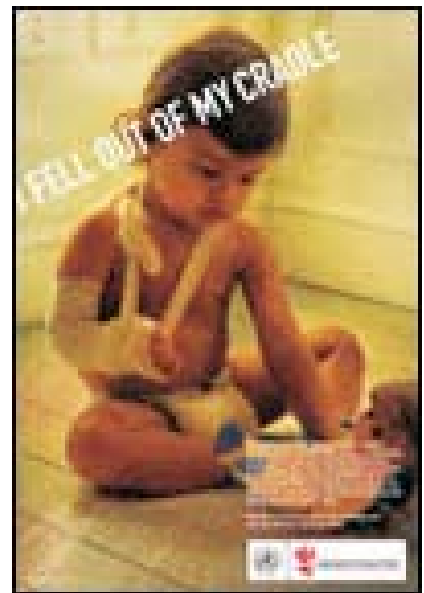

NASILJE Svake godine više od 1,6 miliona ljudi širom svijeta gubi život zbog nasilja. Na svaku osobu koja umre zbog nasilja dolazi mnogo više onih koje su povrijeđene ili pate od raznih fizičkih, seksualnih, reproduktivnih ili mentalnih zdravstvenih problema. Nasilje je među vodećim uzrocima smrti ljudi od 15-44 godine širom svijeta, i čini oko 14% smrtnih slučajeva kod muškaraca i 7% kod žena u toj dobnoj skupini. Nasilje se zbog svoje raširenosti često smatra za neizbježan dio ljudskog ponašanja.

NASILJE NAD INTIMNIM PARTNEROM

Nasilje koje vrši intimni partner dešava se u svim zemljama i kulturama. Poražavajuća činjenica da muški partner vrši nasilje nad ženom rezultat je sudbine žena koje su u vlasti muškaraca. Istraživanja pokazuju da je 40-70% žena koje su žrtve ubistva ubio njihov muž ili momak, često u kontekstu

ubičajeno nasilnog odnosa. U nekim zemljama čak 69% žena izjavljuje da ih je u nekoj prilici intimni partner fizički napao.

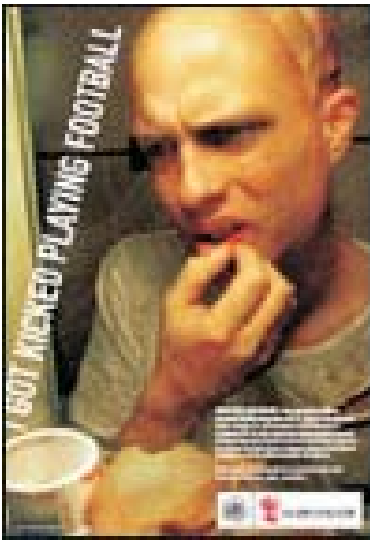
ZLOSTAVLJANJE I ZANEMARIVANJE DJETETA

Roditelji ili staratelji zlostavljaju i zanemaruju milione djece. Prema istraživanjima, 20-25% djece je teško i često fizički zlostavljano, odnosno njihovi roditelji ih tuku, udaraju nogama ili vezuju. Procjenjuje se da je u 2000. godini ubijeno oko 57.000 djece mlađe od 15 godina. Mala djeca su najviše ugrožena: stopa ubistva djece uzrasta 0-4 godine je dvostruko viša nego kod djece između 5-14 godina.

MLADI LJUDI I NASILJE

Svake godine nasilje ubije oko 200.000 mladih ljudi u dobi od 10-29 godina: to je više od 540 smrtnih slučajeva svakog dana. Na svaku mladu osobu koju je ubilo nasilje dolazi oko 20-40 povrijeđenih kojima je potrebno bolničko liječenje. Među mladim ljudima koji su ogrezli u nasilje i delikventsko ponašanje, prisustvo alkohola, droge ili oružja povećava vjerovatnoću da će povrede ili smrt biti povezane sa nasiljem.

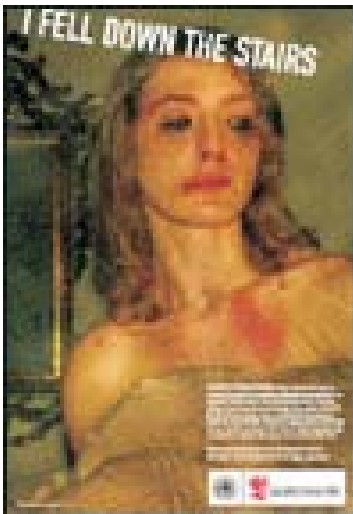

NASILJE NAD SAMIM SOBOM U svijetu svake godine oko 815.000 ljudi ubiju sami sebe, otprilike svakih 40 sekundi jedna osoba. U grupi ljudi između 15 - 44 godine, samonanesene povrede predstavljaju četvrti vodeći uzrok smrti u svijetu. Istraživanja pokazuju da na svako izvršeno samoubistvo dolazi u prosjeku 20 pokušaja samoubistava.

KOLEKTIVNO NASILJE 20 vijek je bio jedan od najnasilnijih perioda u ljudskoj istoriji. Procjenjuje se da je oko 191 milion ljudi izgubio život direktno ili indirektno zbog sukoba, a od toga se polovina bili civili. Sadašnja procjena je da više od 800 ljudi umire svakog dana uslijed ratnih sukoba: to je više od 30 mrtvih svakog sata. Pored mnogo hiljada ubijenih svake godine, veliki je broj povrijeđenih, od kojih će mnogi ostati doživotni invalidi. Kao posljedica sukoba javlja se čitav niz zdravstvenih problema, kao što je

neishranjenost, povećan rizik od zaraznih bolesti, depresija i anksioznost.

ZLOSTAVLJANJE STARIH Zlostavljanje starih ljudi sve više postaje ozbiljan društveni problem. Stare muškarce i žene zlostavljaju njihovi supružnici, odrasla djeca i srodnici. Istraživanja pokazuju da 4-6% starih ljudi trpi neki oblik zlostavljanja u kući. Loše postupanje u institucijama za brigu o starim ljudima je mnogo raširenije nego što se vjerovalo. U kulturama u kojima žene imaju niži društveni status, starijim ženama

prijeti opasnost da će biti napuštene kada ostanu udovice i kada im se oduzme imovina.

SEKSUALNO NASILJE Raspoloživi podaci pokazuju da je u nekim zemljama skoro svaka četvrta žena izjavila da je seksualno zlostavljao njen intimni partner, a jedna trećina djevojaka izjavljuje da je prvi seksualni odnos bio prisilan. Podaci, također, ukazuju da se svake godine stotine hiljada žena i djevojaka širom svijeta kupuju i prodaju radi prostitucije, ili su izložene seksualnom zlostavljanju u školama, na radnim mjestima i zdravstvenim institucijama.

MJERENJE GAMA ZRAČENJA U BOSNI I HERCEGOVINI

U martu 2004.godine izvršena je montaža i puštanje u rad deset kompjuterizovanih radioloških monitora MFM 202 za kontinuirano praćenje gama zračenja u zraku na teritoriji Bosne i Hercegovine, po pet u oba entiteta. Na ovaj način uspostavljen je osnovni sistem za praćenje i rano uzbunjivanje vezano za moguće nuklearne akcidente na cijelom teritoriju države. Računarski program za nadzor svih radioloških monitora nalazi se u **Zavodu za javno zdravstvo FBiH**, u Centru za zaštitu od zračenja. Princip rada je zasnovan na mjerenju brzine doze u okolini. Ovlašteni i obučeni stručnjaci ove službe svakodnevno vrše praćenje rada svih stanica i kontrolišu podatke dobijene od stanica sa terena. Izvještaji o izmjerenim vrijednostima redovno se mjesečno dostavljaju Federalnoj upravi za zaštitu od zračenja i radijacionu sigurnost kao i Federalnoj upravi civilne zaštite. U slučaju vanredne situacije javnost bi bila blagovremeno informisana usvojenim sistemom obavještavanja i uzbunjivanja.

Za protekli period rezultati mjerenja daju podatke da se brzina doze u Bosni i Hercegovini kretala u intervalu 0,09 do 0,13 Sv/h sa vrijednošću prosječne brzine doze od 0,11 Sv/h. Vrijednosti za brzinu doze se nalaze u granicama očekivanih vrijednosti. Može se smatrati da su posljedica jonizirajućeg zračenja prirodnog porijekla.

ZAKON O HRANI

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je na temelju člana IV. 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma, održanoj 27. 7. 2004. i na sjednici Doma naroda, održanoj 9. 9 2004., usvojila **ZAKON O HRANI**.

Zakon uređuje bazu za osiguranje visokog nivoa zaštite zdravlja ljudi i interesa potrošača vezanih uz hranu, uzimajući u obzir raznovrsnost snabdijevanja hranom, što obuhvata tradicionalne proizvode, uz osiguranje efikasnog funkcionisanja unutrašnjeg tržišta.

Ovim zakonom su utvrđena i jedinstvena načela i mjerodavnosti, pretpostavke za ostvarivanje snažnije zdravstvene baze, te efikasnu organizacijsku strukturu i postupke, koji će biti u osnovi odlučivanja u pitanjima zdravstvene ispravnosti i kvaliteta hrane i stočne hrane.

Takođe su izneseni principi o hrani i hrani za životinje, općenito, i posebno o zdravstvenoj ispravnosti i kvalitetu hrane i stočne hrane na nivou Bosne i Hercegovine.

Utvrđuju se i postupci koji direktno ili indirektno utiču na zdravstvenu ispravnost i kvalitet hrane i stočne hrane.

Nadalje se propisuje i osnivanje **Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine**.

Ovaj zakon se primjenjuje na sve faze proizvodnje, prerade, obrade i distribucije hrane i stočne hrane, dok se na primarnu proizvodnju za kućnu upotrebu i kućnu pripremu, rukovanje ili skladištenje hrane za privatno kućno konzumiranje ne primjenjuje.

Usvajanje Zakona je objavljeno u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine broj 50., 9. 11. 2004. godine.

Inicijative

ZAJEDNIČKA AKCIJA-SARADNJA ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE

Inicijativa pod nazivom "Zajednička akcija" (Sharing for action) je pokrenuta tokom 2004.godine, sa osnovnim ciljem formiranja mreže javnog zdravstva koja uključuje javno-zdravstvene institucije bivših socijalističkih zemalja Regiona.

"Zajedničku akciju" su pokrenuli: **Institut za socijalnu medicinu - Medicinski fakultet Beograd; Medicinski fakultet Tirana - Odjeljenje za javno zdravstvo i Zavod za javno zdravstvo, Bukurešt**

Svoje članstvo u ovoj mreži je do sada potvrdilo trinaest javno-zdravstvenih institucija (partnerske institucije), među kojima i **Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine**.

Ciljevi ove inicijative su povećanje lokalnih iskustava kroz regionalnu razmjenu, povećanje

znanja i vještina profesionalaca, širenje informacija, povezanost profesionalaca u regionu itd., ali i dugoročno, integracija zemalja članica u EU, postizanje stabilnosti u regionu kroz profesionalno partnerstvo, stvaranje preduslova za dugoročnu, održivu saradnju...

Poseban značaj je dat razvoju zajedničkih projekata i web stranice "Zajednička akcija" sa forumom za razmjenu mišljenja.

<http://www.sharingforaction.med.bg.ac.yu/contact.htm>

Aktivnosti će se odvijati u više faza, a inicijatori i partneri u Regionalnoj mreži imaju različite uloge samo u inicijalnoj fazi formiranja mreže. U nastavku će svi članovi biti odgovorni za pripremanje, planiranje, organizaciju, razvoj, implementaciju, evaluaciju i prezentaciju različitih projekata Mreže.

IZDAJE:

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Titova 9, 71000 Sarajevo
Tel.: ++387 33 663 941, Fax: 220 548
E-mail: zavodzz@bih.net.ba

Vukovarska bb, 88000 Mostar
Tel.: ++387 36 324 687, 324 697
E-mail: zzjz@cob.net.ba